

Energiebeleid — traagheid

DRS. M. EPEMA-BRUGMAN*

Discussie

Van de nota Energiebeleid zijn inmiddels 2 delen verschenen, t.w. het algemene deel en de zogenaamde Kolennota. Op beide delen is nogal wat kritiek geleverd. In het derde deel zullen de verschillende aspecten van kernenergie aan de orde komen, zodat van tevoren vaststaat dat ook hierover een levendige discussie zal losbranden.

Alle discussie neemt niet weg dat besluitvorming noodzakelijk is. Hoofdstuk II van de Energienota, deel 1, draagt dan ook „Besluitvorming” als veelbelovende titel. Maar het hoofdstuk geeft helaas onvoldoende aan hoe die besluiten tot stand zullen moeten komen, wie ze uit zal moeten voeren en of de uitvoering kans van slagen heeft. Dat laatste is uiteraard van groot belang en niet alleen een financieel probleem. In feite betekent het dat maatregelen die men wenst te nemen geaccepteerd moeten worden. Dat vereist een goede voorlichting aan de consument en bovendien een voorbeeldwerking van de overheid. Het is heel merkwaardig dat de consument, de burger, zo weinig bij het energiebeleid wordt betrokken. De maatschappelijke discussie over het energiebeleid kan bijdragen tot een algemene bewustwording van de burger en omgekeerd kan deze discussie ook bijdragen tot een betere bewustwording van de „beslissers” van wat er bij de burger leeft. Of die discussie slaagt is nog onzeker overigens. Slechts in een enkele discussieraad op energiegebied is de consument vertegenwoordigd, maar dat geldt niet alleen op energiegebied.

Advisering

Aan het tot stand komen van besluiten moet een goede advisering aan de besluitvormers voorafgaan. De minister wordt geadviseerd door zijn ambtenaren en door vele, vele raden. Het parlement kan kennis nemen van adviezen van verschillende raden op energiegebied. Het bestaan van veel raden betekent echter niet dat de adviesstructuur goed is. Een dergelijke structuur moet, of het nu het algemene energiebeleid of het energie-

onderzoeksbeleid betreft helder, doorzichtig zijn. Wie kennis heeft genomen van de figuur bij het artikel van dr. R. Benach in *ESB* van 16 januari 1980 ziet met één oogopslag dat die doorzichtigheid nogal tegenvalt.

In antwoord op een vraag bij de Energienota, deel 1 (1), deelde de minister van Economische Zaken mee dat het vrijwel ondoenlijk is een compleet overzicht van alle commissies, organisaties, werkgroepen, stuurgroepen e.d., welke op energiegebied werkzaam zijn, te verschaffen. Het belangrijkste adviesorgaan op het terrein van het energiebeleid in het algemeen is de voorlopige Algemene Energie Raad (AER). Het is te hopen dat de AER snel met een advies zal komen over een optimale adviesstructuur op energiegebied.

Ondanks het feit dat mr. Pompen, algemeen secretaris van de Sociaal-Economische Raad constateert dat men ook nu nog adviesorganen ziet ontstaan op terreinen waarop andere organen, vaak op dezelfde wijze samengesteld, al werkzaam zijn (2), heeft de SER daar ook aan meegedaan door een Commissie Energie in te stellen. De Werkgroep Energietarieven bijvoorbeeld uit die commissie gaat ook weer de progressieve tarieven bekijken, iets waar ook de AER zich al mee heeft beziggehouden. Door personele unies tracht men vaak coördinatie tot stand te brengen, maar het is wel behelpen.

Over de totstandkoming van de adviezen binnen de raden en m.n. de invloed van de ambtenaren op die adviezen zou meer bekend moeten worden. Deze ambtenaren adviseren de minister namelijk ook weer over het door hem in te nemen standpunt op grond van het uitgebrachte advies. Bij een advies over de optimale energieadviesstructuur hoort zeker een analyse over de positie van de ambtenaren van de betrokken departementen in de onderscheiden adviesorganen.

Een goede adviesstructuur en vertrouwen in de samenstelling van de raden dragen bij tot een grotere invloed van de adviezen op de te nemen besluiten. Een situatie zoals bij de Raad voor het Energieonderzoek (REO), waar problemen zijn rond de afvaardiging van de vakbeweging, consumenten- en

milieuorganisaties brengt mee dat het vertrouwen in zo'n raad niet erg groot is en dat slaat terug op de bruikbaarheid van de adviezen. Hopelijk is voordat het eerste advies van deze raad gereed komt, alles naar genoegen geregeld.

Zien we op dit moment door de adviesbomen het energiebos al moeilijk, de organisatie van de energievoorziening draagt ook al niet bij tot een duidelijk zicht. Voor olie, benzine e.d. ligt de zaak vrij duidelijk. Die voorziening is in handen van een aantal particuliere maatschappijen, die natuurlijk trachten zowel de beleidsvoornemens als de beleidsuitvoering te beïnvloeden. De gasvoorziening is ook nog redelijk inzichtelijk met de Gasunie als producent en verschillende lagere overheden als distributeurs. Ook de Gasunie heeft invloed op het beleid, zoals bijvoorbeeld bij de discussie over LNG steeds weer blijkt. De elektriciteitsvoorziening is veel ondoorzichtiger. De macht van de zogenaamde Arnhemse Instellingen (SEP, KEMA) is vrij groot, mede omdat de lagere overheden — de eigenaren van de productiebedrijven — het beleid in onvoldoende mate beïnvloeden. De minister van Economische Zaken heeft de bevoegdheid het Plan van Gasafzet en het Elektriciteitsplan goed te keuren. Het parlement kan de minister daarover wel ter verantwoording roepen, maar daarmee houdt het op. Om de acceptatie van het te voeren energiebeleid te vergroten, zal de invloed van het parlement op het beleid vergroot moeten worden. Bovendien zijn wettelijke regelingen nodig om het gas- en elektriciteitsbeleid beter te integreren, hetgeen mede noodzakelijk is omdat de stadsverwarming in opkomst is. Uiteraard kan in zo'n energiewet niet aan de positie van de particuliere maatschappijen worden voorbijgegaan.

Op dit moment houdt de CoCoNut (Commissie Concentratie Nutsbedrijven) zich bezig met de meest wenselijke organisatiestructuur van de productie- en distributiebedrijven. Daarbij zullen niet alleen de bedrijfseconomische kansen en de democratische besluitvorming en controle een rol moeten spelen, maar ook de mate waarin het door de rijksoverheid in grote lijnen vastgestelde energiebeleid verder ingevuld en uitgevoerd kan worden. Het zal buitengewoon moeilijk worden het voorgestane beleid uitgevoerd te krijgen. Wat meer greep op de gas- en elektriciteitsvoorziening, die in handen is van lagere overheden, zal minder problemen geven dan greep op de olie- en kolenvoorziening. Een goed beleid vereist niet direct

* Lid van de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid.

1) Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15 802, vraag 128.

2) Zie *SER-bulletin* van 16 april 1980.

een sterke mate van centralisatie, zoals zo vaak wordt verondersteld. De grote lijnen moeten centraal geregeld worden. Een verdere invulling en uitvoering kan beter overgelaten worden aan instanties die dicht bij de burger staan. Wat energiebesparing betreft bijvoorbeeld zijn er verdienstelijke voorbeelden, zoals Gasselte en Enschede. Hopelijk komt het rapport van de Coconut op korte termijn uit en geeft het duidelijk aan welke organisatiestructuur wenselijk is voor de nutsbedrijven.

Het is natuurlijk niet zo, dat het uitvoeren van maatregelen op energiegebied

maar moet wachten tot het totale beleid — of beter gezegd de beleidsombuiging — helemaal bekend is. Energiebesparing wordt algemeen onderschreven. Het stimuleren van energiebesparende investeringen ondervindt dan ook geen weerstand, al wordt de manier waarop die stimulering geschiedt, niet door iedereen gewaardeerd, zoals bleek bij de discussie over de energietoeslag in de Wet op de investeringsrekening. Een goede evaluatie van de effecten van deze toeslag, en uiteraard ook van andere maatregelen op energiebeleid, blijft geboden.

Slot

Het blijft een merkwaardige zaak dat, hoewel iedereen overtuigd is van de grote problemen die op energiegebied op ons afkomen, alles zo traag verloopt. De energienota's van de regering worden met zeer grote vertraging uitgebracht, de start van een maatschappelijke discussie is later dan verwacht, de wetgeving komt maar niet op gang, de reorganisatie van de advisering laat op zich wachten. Wat zou daar de oorzaak van zijn? Een huiver voor veranderingen?

M. Epema-Brugman